

DE KORHAAN

UITGAVE: VOGELWERKGROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

DE KORHAAN

Tijdschrift voor vogelstudie en waarnemingen uit het gebied tussen Eem en Vecht.

Tevens orgaan van de Vogelwerkgroep het Gooi e.o.

Redactie-adres: Laarderweg 184, Bussum.

Excursies: C. de Rooy, Rading 80, Nw. Loosdrecht, tel. 02158-1641

Overname van artikelen of gedeelten daarvan uitsluitend met toestemming van de Redactie.

Inzenden kopie: voor de 10e van elke maand.

Advertenties f 25,— per 1/6 pagina per minimaal 6 nummers.

De Vogelwerkgroep het Gooi e.o. stelt zich ten doel studie en bescherming van vogels in de ruimste zin.

Haar werkterrein wordt voornamelijk omsloten door Eem en Vecht.

Samenstelling bestuur

Voorzitter: D. A. Jonkers, Engelsjan 21, Laren, tel. 02153-7256.

Secretaresse: Mevr. R. de Wijs-Tabois, Stalpaertstraat 10, Hilversum, tel. 02150-12928.

Penningmeester: L. F. Rynja, Plaggenweg 1, Bussum.

Leden: A. Bode, Banckertlaan 87, Hilversum, tel. 02150-13950.

J. Harder, Reigerstraat 12, Hilversum.

Mevr. C. Holzenspies, Naarderstraat 170, Huizen, tel. 02152-3607.

C. de Rooy, Rading 80, Nw. Loosdrecht, tel. 02158-1641.

Dr. J. A. Smits, Burg. Lambooylaan 15, Hilversum, tel. 02150-14624.

Ch. M. Steen, Adm. de Ruyterlaan 139, Hilversum, tel. 02150-17418.

Avifauna: voorzitter: J. W. Leclercq, Berlagelaan 68, Hilversum.

secretaris: Ch. M. Steen, Adm. de Ruyterlaan 139, Hilversum,

Nestkasten: voorzitter: A. Bode, Banckertlaan 87, Hilversum.

secretaris: R. Moolenbeek, Erfgooiersstraat 597, Hilversum.

Ringonderzoek: voorzitter: K. Visser, Naarderstraat 170, Huizen.

secretaris: D. A. Jonkers, Engelsjan 21, Laren.

Zuidelijk Flevoland: voorzitter: J. L. A. Blonet, Gr. Florislaan 62, Bussum.

secretaris: J. Harder, Reigerstraat 12, Hilversum.

Voorlichting: J. Klein, Zwaardemakerstraat 12, Bussum, tel. 02159-13389.

Lidmaatschap: f 12,50 per jaar voor personen van 18 jaar en ouder. (studenten, huisgenootleden, half geld).

Op te geven bij het secretariaat. Contributie- en abonnementsbetaling overschrijven op postgiro 328587 van Alg. Bank Ned. te Hilversum, t.g.v. Vogelwerkgroep 't Gooi e.o.

redactioneel.

Deze Korhaan komt ongeveer gelijk met de lente naar U toe. Het is lente en dat betekent dat de natuur weer ontwaakt. Vele zangvogels zingen reeds en de boomknoppen staan op uitlopen. De trekvogels maken zich op om de terugreis te aanvaarden. Sommige hebben die terugreis al achter de rug. Op de heide bolderen de korhanen.

Het is lente. En dat betekent ook, dat de leden van onze vogelwerkgroep er weer op uit trekken om te inventariseren, om nestkasten te controleren, of om zich op andere wijzen met de vogels bezig te houden. Ik wil hiermee niet zeggen, dat er in de winter niets "aan vogels is gedaan". De verslagen elders in dit blad getuigen hier van. Ook de redactie gaat met frisse moed de zomer tegemoet.

"Een nieuwe lente en een nieuw geluid," zo begint het overbekende gedicht van Herman Gorter, "De Mei". De nieuwe lente is reeds aangebroken. Een nieuw geluid zal deze lente misschien ook wel brengen. Als alles volgens plan verloopt zal in mei het geluid van motoren de rust in de bossen bij Hilversum verstoren. Dan zal het eerste Gooise gedeelte van rijksweg 27 gereed zijn en in gebruik worden genomen. Zouden de koknacuwven van het Hilversums Wasmeer het motorgeroas kunnen overstemmen? Zouden de bergeenden met hun pullen nog veilig van de Hoernbeeg naar het Wasmeer kunnen wandelen?

Of is het geluid van Gorter een ander geluid. Bv. de zang van een sijsje, dat in het Gooi wil broeden? Zoals in 1971, op een boomkwekerij in Noorden?

Een nieuw geluid zult U ook in de Korhaan kunnen vernemen. Naast de redactie zal op deze pagina ook van tijd tot tijd het bestuur aan het woord komen, een welkome afwisseling, die de Korhaan alleen maar ten goede kan komen.

Kl.

X-X-X-X-X-X-X-X-X-X

bestuursmededelingen.

Wij herinneren U er normaal van dat de Vogelwerkgroep "Het Gooien omstreken" op donderdag, 23 maart a.s., 's avonds om 20.00 u. in de Openbare Leszaal van de 's Gravelandseweg te Hilversum haar jaarlijkse algemene ledenvergadering hoopt te houden. De agenda van deze vergadering vond U in de vorige Korhaan. Wij raden U aan om in verband met de behandeling van de jaarverslagen der diverse commissies het februari-nummer van de Korhaan, alsmede voor het jaarverslag van de Avifaunacommissie deze Korhaan mee te nemen ter vergadering.

Voor ideeën voor de broderie kunt U nog steeds terecht bij de heren J.Klein, Zwaardemakerstraat 12 te Bussum (tel.13389) of D.A. Jonkers, Engelsjan 21 te Laren NH, (tel.7256). (zie ook vorige nummer van de Korhaan, pag. 3).

excursieprogramma.

zondag 28 maart Dagtocht naar Texel. Kunt U zich niet vrij maken voor het weekend in april op Terschelling, dan is deze dagtocht een mooie gelegenheid om eens kennis te maken met het rijke vogelleven op één van de Waddeneilanden. Als U het nog niet kent! Want anders geeft U zich vast op, voor 23 maart. De leiding berust bij de heer Y.S. Vogel. Vertrek om 5.15 u. vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum. Kosten ca. f. 12,-- , waarvan f. 5,-- vooraf.

zaterdag, 8 apr. Ochtendexcursie naar het Laarder Meer met o.a. een demonstratie van de vinkenbaan, o.l.v. de heer D.A. Jonkers. Vertrek om 6.00u. vanaf het toegangshek aan het eind van de Meerweg te Hilversum. Te bereiken via de Kamerling Onnosweg tessen over de Lorentzweg.

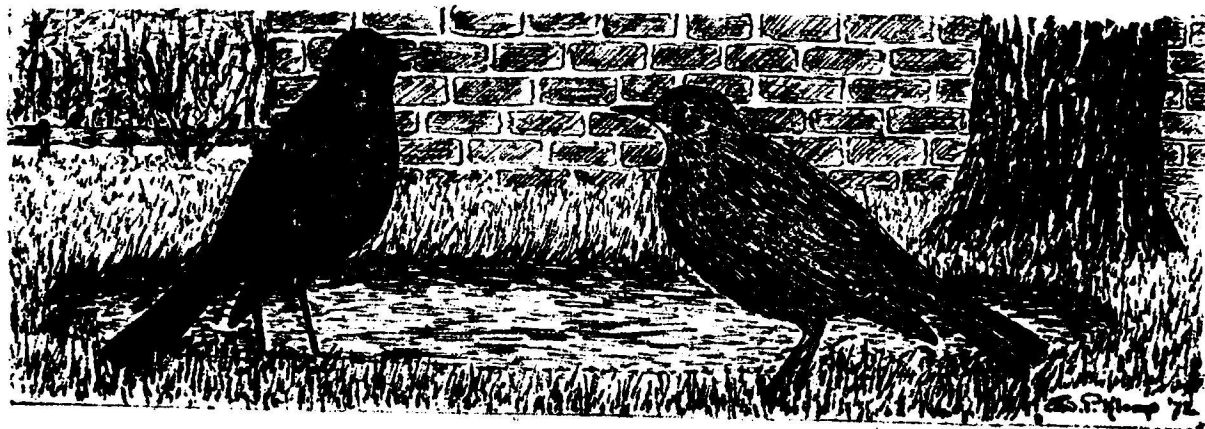
21, 22, 23 apr. Weekend. Bij voldoende belangstelling wordt dit voorjaarsweekend op Terschelling gehouden. Wij rijden dan met auto's tot Harlingen en huren fietsen op het eiland. Te verblijven in Huize Vesta, een recreatieboerderij in Formerum. U moet zelf voor een slaapzak en/of dekken plus sloop zorgen. Brood meenemen voor vrijdag en zaterdagmorgen. We vertrekken vrijdagmiddag om 16.00 u. Boot van 19.00 u., eventueel ook vrijdag met de boot van 9.30 u. of 14.30 u. Oprave zo spoedig mogelijk, in ieder geval vóór 14 april. De kosten bedragen ca. f. 40,-- , waarvan f. 10,-- vooraf.

zaterdag 6 mei Het Zwin in België. Deze excursie wordt voor deelnemers van de cursus gehouden, maar ook leden van de Vogelwerkgroep kunnen mee. Het prachtige Zwin is steeds een bezoek waard, zeker als men de vogeltuin meerekent. In keurig onderhouden voliëres houdt men er bijna alle in het Zwin voorkomende vogelsoorten. En men kan er van nabij de waadvogels, pluvieren en steltlopers (die in het vrije veld voor velen vaak moeilijk zijn te determineren) waarnemen, hetgeen bijzonder leerzaam is.

Vertrek om 5.15 u. Kosten ca. f. 16,-- (waarvan f. 5,-- vooruit bij opgave, vóór 30 april). Denkt U aan de grenspapieren (groene kaart) en wat Belgisch geld.

zaterdag 3 juni Dagexcursie naar Lekkerkerk, de eendekooi "Bakkers-
waal" en het ooievaarsdorp "Het Liesveld" bij
Groot Ammers. Op deze ochtend wil de heer Tukker
door het vertonen van dia's en een rondleiding
door de kooi, ons een indruk geven van het vangen
en ringen van eenden. Daarna gaan we naar het
Liesveld, waar de heer A. Smits ons door het ooie-
vaarsdorp rondleidt, waar door de Ned. Ver. tot
Besch. van Vogels getracht wordt door het kweken
en naderhand loslaten van jonge ooievaars, deze
fraaie vogel als broedvogel voor Nederland te be-
houden. Opgave voor 29 mei. Kosten ca. f. 7,--,
waarvan f. 5,-- vooruit. Vertrek om 7.00 uur.
9 en 10 juni (voorlopige datum) Nachtextcursie langs de uiter-
waarden van de grote rivieren. We hopen dan kwar-
telkoning, rallen, porselein- of kleinst waterhoen
te zien of te horen. En tegen het licht worden de
blauwborsten langs de Linge waar te nemen. De heer
D.A. Jonkers neemt de leiding op zich. Vertrek om
23.00 u., terug om ca. 7.00 u. Opgave voor 3 juni.
Kosten ca. f. 6,--.

Voor de excursies 1,3,4,5 en 6 geldt, dat wordt gereden met eigen auto's. Niet-autobezitters kunnen mee als passagiers. Opgave met vermelding wel- of niet-autobezitter aan C. de Rooy, Rading 80, Nieuw Loosdrecht, tel. 02158-1641 (na 18.00 u.), giro 466173, of op de avonden en als cursist bij de heer Y.S. Vogel. Het liefst zo vroeg mogelijk, maar minstens 1 week van tevoren (zie de data bij de excursies). Alle excursies vertrekken vanaf het Ooster-
spoorplein te Hilversum, tenzij anders vermeld. Let U op de juiste vertrektijd en denkt U aan de juiste kleding (warm, regen, laarzen) en aan mondvoorraad voor de hele dag!

Merels (*Turdus merula*).

tekening E.P.Klomp.

20 JAAR "HET VOGELJAAR".

De redactie van "De Korhaan" feliciteert haar collega's van "Het Vogeljaar" hartelijk met het 20 jarig bestaan van het tijdschrift. Wij hopen, dat "Het Vogeljaar" ons nog lang waardevolle informatie mag geven, zoals het dit tot nu toe altijd voortreffelijk heeft gedaan.

jaarverslag avifaunacommissie

In het verenigingsjaar 1971 is door middel van discussies en publicaties getracht tot een betere omschrijving van het doel en de taak van de Avifaunacommissie te komen. Als conclusie zou men kunnen stellen, dat de Avifaunacommissie het uitvoerend orgaan is van de werkzaamheden die de V.W.G. zich ten doel stelt. Met uitzondering dan van de activiteiten van bijv. de meer gespecialiseerde commissies als de nestkastencommissie; ringerscommissie en excursiecommissie.

Wel werd gepleit voor een betere samenwerking met de excursiecommissie, daar de activiteiten van de twee commissies elkaar grotendeels overlappen.

Terecht kwam ook de opmerking naar voren dat de naam "commissie" onjuist is, daar deze naam een besloten groep suggereert, terwijl in feite elk V.W.G.-lid er al kan hebben aan de activiteiten van de Avifauna-"commissie".

Tot nu toe is echter geen betere naam naar voren gebracht, hetgeen de reden is dat het woord commissie tussen aanhalingstekens is geplaatst.

Het plezierigste van deze discussies is wel, dat er zich nu een groep van veertig vaste medewerkers gevormd heeft, waarvan er zich enkele bereid verklaard hebben ook administratief behulpzaam te willen zijn.

Wij hopen in de toekomst al deze medewerkers te kunnen betrekken in de vele werkzaamheden.

Aktiviteiten:

Er werden twee werkavonden belegd, waarop enkele plannen nader werden uitgewerkt. Inventarisaties van het Spanderswoud, Schaep en Burgh, de Tafelbergheide, de Keverdijkse polder en nog enige kleinere gebieden, die op de een of andere manier in de belangstelling staan, door de diverse plannen voor deze gebieden.

De inventarisaties-excursies zijn in het afgelopen jaar nog niet zo succesrijk geweest. Dit komt voornamelijk door twee factoren: de bestaande kaarten bleken niet te voldoen, doordat vele sluikpaden die er de laatste jaren bijgekomen zijn en op geen enkele kaart te vinden zijn; het weer liet ons op de geplande dagen soms heel erg in de steek. Het eerste probleem is te verhinderen, doordat er aan betere kaarten gewerkt wordt, hetgeen geen geringe opgave is. De trektellingen in de maanden september en oktober zijn wat de opzet betrof geen succes geweest. Vele leden hebben hieraan meegewerkt, vaak onder moeilijke omstandigheden. Hierdoor zijn we veel ervaringen rijker geworden, waardoor in de toekomst nu gemaakte fouten vermeden kunnen worden en er het volgende seizoen betere resultaten geboekt kunnen worden. Op het ogenblik zijn de tellijsten in bewerking. Na voltooiing zal er een verslag in de Korhaan komen.

De waarnemingskaartjes berinnen zo langzamerhand ook binnen te stromen, zodat het archief zich al aardig begint te vullen. Oude waarnemingen worden op kaartjes overgenomen, wat een heidens karwei is, dat door enkele leden "blijmoedig" wordt volbracht. Mochten er leden zijn, die kaartjes in hun bezit hebben maar deze niet gebruiken, laten zij die dan terugbezorgen, want de uitgaven van de avifauna-commissie bestaan voor 90% uit de aanschaf van deze kaartjes.

Een punt dat misschien wat negatief klinkt en gemakkelijk verkeerd uitgelegd kan worden is het volgende: in het afgelopen jaar hebben enkele leden in de Korhaan oproepen geplaatst om waarnemingen van bepaalde soorten aan hen door te sturen. Op zich is daar geen bezwaar tegen, (als de waarnemingskaartjes tenminste niet in een privé-archief verdwijnen), maar dit soort activiteiten behoren in overleg met het bestuur van de V.W.G. en de Avifauna-commissie te gebeuren, daar er anders onnodige verbroekeling van activiteiten en werkzaamheden plaats vindt.

Opmerkelijk is wel, dat deze leden nooit een beroep op het archief hebben gedaan. Als secretaris voel ik mij niet gehouden om op oproepen, die buiten mij om gedaan worden, te reageren en waarnemingen toe te sturen.

Iedereen kan zondig van het archief gebruik maken en waarnemingen overnemen.

Met opzet heb ik in dit jaarverslag geen namen van leden, die aan bepaalde activiteiten hebben meegedaan, vermeld, daar dit het verslag onnodig lang zou maken.

Onze dank gaat uit naar alle mensen, die zich in het veld en/of administratief verdienstelijk hebben gemaakt voor de Avifauna van ons aller Gooi.

Namens de Avifauna-"commissie",

Ch.M. Steen, secretaris.
Adm. de Ruyterlaan 139
Hilversum. tel. 02150-17418.

OUDE "KORHAAN".

Voor het redactionele werk zouden wij graag in het bezit komen van de eerste drie jaargangen van "De Korhaan".

Wie van de leden heeft voor ons deze jaargangen, of gedeeltes daarvan te koop?

Aanbiedingen met prijsopgave kunt U zenden aan de redactie van dit blad: Fuchsiastraat 10 te Hilversum.

Red.

VELDWAARNEMINGEN.

Wij ortvingen voor dit nummer van de "Korhaan" geen opgave van veldwaarnemingen.

Red.

-----

mededeelingen van de commissies.

Wij verzoeken U vriendelijk kopij voor het volgende nummer van de Korhaan uiterlijk voor 1 april a.s. aan de redactie (adres, zie omslag) op te sturen. Dit in tegenstelling tot hetgeen op de omslag staat vermeld. Omdat wij graag de kwaliteit van ons blad nog meer willen vergroten, willen wij de kopij zo vroeg mogelijk in ons bezit hebben, zodat wij meer tijd hebben om eventuele fouten en slordigheden, die de Korhaan soms misschien ontsieren, de kop in te drukken. Houdt U Uw kopij niet onnodig lang vast!

Kopij die U naar de redactie hebt gezonden kunt U niet terug vragen. Als U zelf dus uw artikel of bericht wilt bewaren, dan moet U daarvan, alvorens het naar ons te zenden, een duplicaat (laten) maken.

Anonieme stukken worden door de redactie pertinent geweigerd! Het schrijven onder pseudoniem is wel toegestaan, doch alleen als dat pseudoniem bij de redactie bekend is. Wij willen hier echter geen gewoonte van maken.

Wij wijzen er nog eens op, dat overname van artikelen of gedeelten daarvan uit de Korhaan uitsluiten mag geschieden met schriftelijke toestemming van de redactie.

Red.

+++++

RICHTLIJNEN VOOR DE EXCURSIES.

Een excursie heeft tot doel de kennis en het onderlinge contact te verbreden en mee te werken aan b.v. tellingen, het verkrijgen van gegevens voor rapporten en de Avifauna van het Gooi.

Bij dag- en weekendexcursies per auto moet bij opname een bedrag van f. 5,-- tot f. 10,-- worden betaald. Dit wordt later verrekend in de totale kosten. Bij afzegging na sluitingsdatum kan dit bedrag niet meer worden teruggegeven, behalve in bijzondere gevallen. Dit in verband met de van tevoren betaalde kosten. Latere opname na sluitingsdatum voor autobezitters kan wel (evt. op eigen auto-onkosten).

Bij andere excursies geen opname van tevoren, tenzij anders vermeld.

Als richtlijn van de door de automobilist betaalde onkosten is een vergoeding van ca. 10 cent per km. berekend. Deze, plus de overige onkosten worden verrekend onder alle deelnemers van een excursie. Passagiers rijden mee op eigen risico. Kinderen kunnen de excursies echt niet mee maken.

Automobilist, vertrekt U met een volle tank, dit spaart veel tijd!

voor de Excursiecommissie,
E.J. Dwars - Van Achterbergh

x x x x x x x x

vogets in ons taalgebruik.

Dit is dan al weer de derde keer dat wij ons gaan verdiepen in het gebruik van vogelnamen in de Nederlandse taal. Op zich een leuk onderwerp, al zitten er wel de nodige haken en ogen aan. Ik kan me voorstellen dat er leden zijn, die het woordenboek doorsnuffelen en alles wat op een vogelnaam lijkt of een vogelnaam in zich heeft, noteren. Het gaat echter alleen om uitdrukkingen en spreekwoorden, althans zo heb ik dat begrepen. In het vorige nummer trof ik bv. de term "kleiduiven schieten" aan. Dit is zeker geen uitdrukking, want de jagers schieten wel degelijk op duiven, die van klei gemaakt zijn. Een andere kreet uit de vorige Korhaan: "wat duivekater". Deze kreet heeft niets met vogels te maken, want het "duive-" slaat hier niet op een duif, maar moet gelezen worden als "duivelse", zodat er eigenlijk "wat duivelse kater" staat. Zo zullen wellicht ook de "nestharen" van Ten Haken niet van vogels afkomstig zijn, doch veelmeer van zoogdieren. Men heeft dikwijls wel de klok horen luiden, maar weet de klepel niet te hangen. Zo steekt men niet de rode haan in iets, maar men laat de rode haan kraaien. In het Spanderswoud kunt U herig bordje vinden met het opschrift: "Wacht U voor de Rode haan", hetgeen dan niet betekent dat U moet wachten tot er een rode haan voorbij komt, maar dat U zich moet wachten voor bosbrand.

U ziet dus welke noodlijkheden een dergelijk onderwerp kan geven. Als U sericus nog uitdrukkingen of spreekwoorden weet, dan kunt U deze nog naar de redactie sturen, maar overtuigt U zich er van tevoren wel van dat Uw uitdrukking niet reeds eerder in de Korhaan werd gepubliceerd.

Red.

Van mevr. E.M. Mulder-Berjies ontvingen wij nog de onderstaande uitdrukkingen en spreekwoorden:

stelen als een ekster (-als raven! red.), een kale bus, iemand tegen de veren (haren, red.) in strijken, netter ker een kiltter niet leren vliegen, de vreesduif, "t Pauwe veerte" van Jac. van Lennep.

Nog niet in deze serie genoemde uitdrukkingen:

arendsvlucht (verhevenheid van de geest), eendvogel (stonnerik), een hanig persoontje (bazig meisje), een knuppel in het hoenderhek gooien (onrust veroorzaken), een kippedraffe (snel dribbelen), kippekoorts (denkbeeldige ziekte), kippetuur (aanstellerige gril), het is maar een kippeslapje (dichtbij), kippeslapkernis (regen en zon tegelijk), dank je de kroekoek (dank je verschrikkelijk), zwanehals (dubbel gebogen buis), kraaienest (uitkijkpunt in een scheepsmast), kraaienpootjes (rimpels in de ooghoeken), patrijspoort (rond raampje van een schip), uilevoer (veervormige figuur op hout dat door een zwan wordt veroorzaakt).

E.P. Klomp.

oooooooooooooooooooo

Gegevens over het wintervoorkomen van het

waterhoen, (Gallinago chloropus)

in het Gooi, het Vechtplassengebied en de Eempolders

Aan tellingen en inventarisaties van broedvogels wordt al vanaf het ontstaan van de ornithologie aandacht geschonken en regelmatig worden waardevolle terreinen veilig gesteld.

Veel minder in de belangstelling staan tellingen van vogels buiten de broedtijd en hun verspreiding over de diverse landschappen. Uitzonderingen hierop worden gevormd door wintertellingen van zwanen, ganzen, eenden en steltlopers, en de laatste tijd ook de roofvogels, die zowel door vak- als amateurornithologen worden geteld. Van verspreiding en voorkomen buiten de broedtijd van andere soorten vogels, waartoe ook het waterhoen behoort, is weinig bekend. In de literatuur worden vaugholen verstrekt van: overwinterende gedeeltelijk, soms in kleine groepen tot gedeeltelijk standvogel, af en toe in grote groepen bijeen.

De recent verschenen Avifauna van Midden-Nederland (1971) vermeldt, dat er gedurende het winterseizoen in het onderzochte gebied minimaal 10.000 exemplaren overblijven, maar dat exacte tellingen niet beschikbaar zijn.

Om althans wat het Gooi, het Vechtplassengebied en de Eempolders betreft enig inzicht te krijgen in de aantallen waterhoentjes, de grootte van de groepen en de fourageerplaatsen, besloot de Avifaunacommissie van de V.W.G. het Gooi e.o. een wintertelling voor deze soort te organiseren.

Het werkgebied van de vogelwerkgroep werd naar de aard van het landschap in de drie reeds genoemde hoofdtelgebieden verdeeld, die op hun beurt een onderverdeling kregen, zodat er een totaal van 18 telgebieden ontstond. Deze werken alle in het weekend 15 en 16 januari 1972 per fiets, te voet of per boot door één of meerdere tellers onderzocht. Elke waarneming werd apart genoteerd, waardoor na afloop de mogelijkheid bleef bestaan om de gemiddelde grootte van de groepen te bepalen; eveneens werd vermeld in welk biotoop de vogels werden aangetroffen.

Er was een keuze mogelijkheid uit:

a. Zeilanden, graslanden, grote gazons.	I
b. Kwekerijen, bouwland, kleine tuinen.	II
c. Boomgaarden.	III
d. Modder- of sliktterreintjes.	IV
e. Rietcomplexen of randen.	V
f. Diversen (waaronder ook zwemmenisse exemplaren vallen.)	VI

Het weer op 15 januari was niet aangenaam, het was mistig en er waaide een zuid-oosten wind, bij een temperatuur van 0-2°C. 16 januari scheen de zon, de hemel was vrijwel onbewolkt, de wind was afgezwakt tot matig en kwam uit oost. De temperatuur schommelde rond het vriespunt. Vooral het plassengebied moest door zijn ontegenwoordigheid vrijwel geheel te voet doorkruist worden. Een nadeel van deze methode was, dat de waterhoentjes bij nadering van de tellers konden wegduiken, waardoor hier mogelijk ondertelling heeft plaatsgevonden.

De vesting Naarden werd in zijn geheel vanuit de boot geteld, wat mogelijk werd door de bijzonder op prijs gestelde medewerking van de gemeente Naarden.

Enkele waarnemers brachten voor de teldata reeds een bezoek aan de hun toegewezen gebieden. Op een enkele uitzondering na wijken de aantallen van de toen waargenomen exemplaren vrijwel niet af van die op de teldata. Andere waarnemers, die meenden dat hun aantallen toch wel erg laag waren, deden evenzo na de teldata; doch zij constateerden geen veranderingen.

Na uitwerking van de gegevens bleken er 2102 waterhoentjes te zijn geteld; een nogal verrassend resultaat, wat veruit bóven de verwachte aantallen kwam.

Vatten we alle gegevens samen in een tabel, dan komt deze er als volgt uit te zien:

Categorie	Aantal Waarnemingen	Aantal Waterhoentjes	Grootste groep	Gemiddelde grootte van de groepen.
I	123	1562	100	12,73
II	7	103	38	14,71
III	3	6	3	2
IV	12	188	55	15,67
V	16	85	14	5,31
VI	46	158	36	3,43
	<u>207</u>	<u>2102</u>		

Over het gehele onderzochte gebied genomen waren er:

147	waarnemingen	van groepen	van	1- 10	exemplaren
34	"	"	"	10- 25	"
19	"	"	"	25- 50	"
5	"	"	"	50- 75	"
2	"	"	"	75-100	"

Van het totaal kwamen 16 exemplaren in de Eempolders voor, 1313 in het Gooi en 773 in het plassengebied.

Uit de verspreidingskaart blijkt, dat het merendeel van de waterhoentjes in de beschutting biedende landgoederen in het westen en de parkbossen met water in Gooi-Noord aanwezig waren. De als broedgebieden belangrijke rietranden waren eveneens goed bezet. In het plassengebied zaten hier en daar op de weilanden grote groepen. Een tegenvaller waren de aantallen langs de Vecht; mogelijk is de hoge vervuilingsgraad van dit riviertje hier debet aan.

Van de plassen in het Gooi telde de vestingstad Naarden met zijn vele grachten de meeste exemplaren, hierna volgt Bussum, waar op de gazons bij enkele vijvers fouragerende exemplaren werden getoet. Hilversum had waterhoentjes bij het Laapersveld, Anna's Hoeve en het Laarderwasmoeer.

Opvallend is de afwezigheid van de vogelsoort in de Eempolders; alleen in de omgeving van het gemaal bij de Eem en aan de zuidrand werden zij opgemerkt. Vergelijking met de Avifauna van Midden-Nederland, die bij globale omrekening voor de polder 25 broedparen aangeeft, leert ons dat van de broedvogels een aanzienlijk deel naar andere oorden moet zijn weggetrokken.

De aantallen op de landgoederen en Gooi-Noord wijzen ook in die richting, met dien verstande dat hier het omgekeerde het geval is. Vermoedelijk zijn dit vogels uit het plasseengebied en van de Gooikust. In hoeverre bij de getelde vogels waterhoentjes uit andere landen bij zaten was uiteraard niet duidelijk. Mogelijk kan ringonderzoek hier uitkomst brengen.

Door enkele tellers werden in de grote groepen vrijwel jonge vogels gezien. Het is aannemelijk dat dit nog niet volledig uitgegroeide exemplaren zijn. (De rui vindt voor jonge vogels plaats van aug.-dec., soms tot in jan.)

Tellingen die enige tijd later werden gehouden tijdens koude periodes wezen uit, dat de grootte van de groepjes afnam en de vogels zich meer naar de bewoonde wereld verplaatsten. Op enkele plaatsen werden vrij grote groepen op moerrijge of slijkkige plaatsen gesignaleerd. Dit was v.a. het geval bij Huizen, aan de zuidkant van de Hilversumse Meent bij een varkensstal en op een zelfde plaats vlak bij Einde Gooi. Het zij in deze traw zoeken is moeilijk na te gaan. Wel zou het interessant zijn te weten of dit nu plantaardig of dierlijk is. Het is bekend, dat het grootste deel van het voedsel plantaardig is, maar is dit nu ook hier het geval?

De telling heeft uitgewezen, dat er in dit deel van het land gedurende de winter veel waterhoenen aanwezig zijn, de aantallen zijn vrij nauwkeurig, maar het is niet onmogelijk dat vooral in de rietgebieden een aantal van de aandacht is ontsnapt. In hoeverre het beeld representatief is voor het wintervoorkomen van het waterhoen in het onderzochte gebied zullen herhaalde tellingen, die ook in strenge winters worden gehouden, moeten uitwijzen.

Men voorlopige conclusie die wij kunnen trekken is dat weilandjes in rietgebieden met goede dekking rondom, landgoederen en parkgebieden waar water en grote gronden of weilanden zijn, van wezenlijk belang zijn voor grote aantallen waterhoentjes, kennelijk vanwege de hoeveelheid voedsel, die hier aanwezig is.

Deelnemers aan deze telling waren: J.v. Altona, W.E. Cohen, H.E. Disselkoon-Piepers, N. Dwars, J. Harter, H. Heins, A.G. Heise, M.W. Heise-Schipper, C.W. de Jong, D.A. Jonkers, G.R.M. Jonkers-Femper, J. Klein, J. Koel, P.M. Ras, H.W. Reddingius-Schreuder, L.F. Rijnja, C. de Rooy, C. Rosier, H.W. de Sote, P. Schoorl, K. Vervoort, Y.S. Vogel, H.P. Vos, en de afdelingen C.J.N. Bussum en K.J.N., C.J.N., N.J.N. Hilversum.

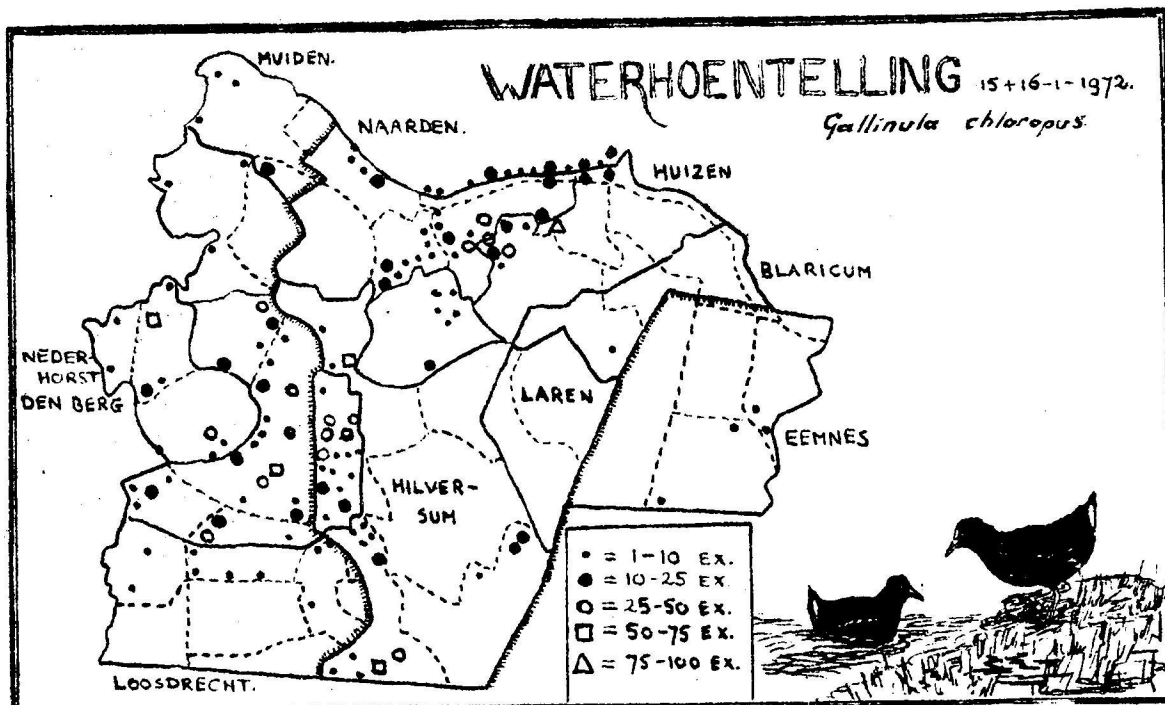
D.A. Jonkers

Op nevenstaande pagina vindt U het kaartje, dat bij dit artikel hoort.

Het hieronder afgedrukte kaartje hoort bij het verslag over het wintervoorkomen van het waterhoen, dat op de vorige pagina's is gepubliceerd.

excursies van de laatste maanden.

De aangekondigde ganzenexcursie op 5 februari jl. naar Zeeland kon wegens pech aan 2 auto's niet doorgaan.

Op zondag, 27 februari namen 19 personen deel aan de inventarisatie-excursie op de Blaricumse heide en rond de Tafelberg (Tafelberghede-Red.). Het was koud en mistig weer, maar doordat er bijna geen wind was, prettig weer voor de tijd van het jaar. Er werden 29 vogelsoorten geteld. Heloas zeer weinig! Hopelijk lag dat alleen aan het weer?

Op woensdagavond, 1 maart verzamelden zich ca. 30 personen op de parkeerplaats bij het landgoed Groeneveld te Baarn. Het was mooi zacht wandelweer, maar misschien juist daardoor waren de hier voorkomende bos-, rans- en steenuilen niet zo actief. We hadden ons in drie groepen gesplitst. Een groep hoorde 1 ♂ en 1 ♀ bosuil en een ransuil. Een andere groep hoorde even een bosuil en zag er een over de parkeerplaats vliegen. De derde groep moest zich tevreden stellen met het geluid van o.a. eenden, keeten, reigers, scholeksters en geaien en het opvliegen van duiven.

L.J. Dwars-Van Achterbergh.

Na afloop van de uilenexcursie zagen de heren Y.S. Vogel en E.P. Klomp ongeveer een kwartier nadat iedereen was vertrokken, nog een bosuil over de parkeerplaats vliegen.

Red.

VOGELS in Mythen en Legendes (II)

In de mythen en legendes van China spelen - voor zover ik thuis kan nagaan - de vogels een zeer bescheiden rol, hoewel de Chinezen over een onuitputtelijke voorraad goden beschikken. Er zou dus best een "vogel-hoofdrol" bijgeweest kunnen zijn. Misschien ligt dit in het feit, dat China van huis uit vogelarm is geweest? Ik weet het niet. Er worden toch wel veel dieren genoemd: god van het paard, de hond, het varken, scorpioen, draken, de tijger, maar ook god van de regen, wind, vorst, thee, zout, goud tot zelfs de god van de pokken (en andere ziekten), van zangers, schilders, dichters, brillleslijpers, wijnen, vroedvrouwen, bordelen, vernissen, god van de wreedheid, wraak, ogen, tanden, neus, tong, juweliers, rovers, apen, metselaars, timmerlui, luizen en nog vele anderen, maar daarbij vond ik geen vogel. Toch komt op enkele plaatsen de vogel wel in het spel.

Allerlei min of meer grote "machtigen", die dan plotseling tot de wonderlijkste dingen in staat zijn, geven in deze literatuur een duidelijke toon aan, zoals keizers, tyrannen, filosofen, wijsgeren en zo gebeurde het bijvoorbeeld eens, dat twee van zulke lieden elkaar ontmoetten. Ze hadden samen in hetzelfde Paleis der Abstractiën gestudeerd en waren dus wel tot iets in staat. De een præs de ander dat hij machtig was en de zee kon laten leeglopen, heuvels kon veranderen en nog meer van zulk soort dingen, maar dat die andere toch niet, zoals hij, die een, zijn hoofd kon afzetten en laten opstijgen in de ruimte en het hoofd later weer op zijn nek kon laten terug keren. Hij wilde dit wel even bewijzen, mits dan de andere als tegenprestatie de Lijst der Onsterflijken, die hij in zijn bezit had, zou verbranden. De eerste had er belang bij dat die lijst verdween. Na veel vriendelijkheden over en weer gebeurt het. De eerste slaat zichzelf het hoofd af, dat weldra hoog in de lucht zweeft. Maar juist als de andere er aan denkt de lijst te verbranden komt een grotere god, die dit allemaal had aangezien, tussenbeiden. Dit was de Oude Onsterfelijke van de Zuidpool die iemand opdracht geeft zich in een kraanvogel te veranderen en het hoofd terug te brengen, waardoor de bedrieger wordt ontmaskerd.

Aardig is te zien, dat ook hier de Kraanvogel, er wordt van de witte Kraanvogel gesproken, symbool is, zoals dit ook bij de Noord Amerikaanse Indianen het geval was, zij het dan in een andere functie.

Een ander verhaal is dat van het Sonnepaleis en de Vogel van de Dauw. Hier is sprake van een ruiver symbolisch dier, een vogel met drie poten, levent in een boom van duizender voeten hoog, nabij de bron van de dauw. Hij heeft gouden veren en legt gouden eieren, waaruit kuikens met rode kammen geboren worden, welke oertjes elke morgen zijn roep beantwoorden. Deze driepoot is de Heer der Hemels en de hanen beneden zijn de afstammelingen van deze heer, aldus zeggen de Chinezen.

De Vogel met één Poot is een ander verhaal van een student in de geheimen der magie. Hij zag een wonderlijke vogel met één poot. Het dier nam water in de snavel en blies het weer als regen uit. De vogel blijkt in dit verhaal een regenmaker te zijn, door Confucius shang yang genoemd, en ververoorzaker van watersneden. De vogel werd eens voor de troon van de Vorst van Ch'i waargenomen, hinkend op één poot, zodat de bevolking tijdig tegen waterrampen kon worden behoed. Sindsdien zouden de kinderen het spelletje spelen van "shang yang", rondhinkend op één been, de wenkbrauwen samengetrokken en zingend, dat het gaat regenen.

We mogen hieruit in ieder geval afleiden, dat in de prille oudheid vogels werden waargenomen, net als nu, die hinkend op één poot rondhipten. We zien dit vaak bij onze steltlopers. Alsof ze het niet de moeite waard vinden hun andere poot erbij te halen, waarneer ze zich een paar meter willen verplaatsen.

1) Wat duidelijker: mogen we daarom de vraag stellen, of China van huis uit een vogelarm land was en dit misschien nog is? th

In de Kwan Yin Legende wordt het Witte Vogel Nonnenklooster genoemd, hoewel niet blijkt, waarvan deze naar is afgeleid. Een prinses, die dit klooster verkoos en in de keuken moest werken, vraagt de Zeedraak een wel te graven bij de keuken, een tijger zorgt voor brandhout en de vogels dragen alle groenten aan.

Bij de Chinezen beoorlogden de goden elkaar ook wel, waarbij dan allerlei hinderpalen in het veld worden gebracht. Is bijvoorbeeld een strom nadelig voor de vijand, dan draagt de Stormgod een steentje bij, hoewel dan niet duidelijk wordt hoe diezelfde Stormgod, die met evenveel recht door de vijand te hulp geroepen kan worden, deze dubbele hulpverlening zonder gezichtserlies weet op te lossen. Maar het onmogelijke is mogelijk in mythen en legenden en zo zien we de ene veldheer plotseling de macht krijgen, om zijn tegenstander in een vogel te veranderen. K'oeng Hsüan wordt een Eenogige Pauw en komt daardoor buiten spel te staan.

Zeer bekend zijn de heldendaden van de heiligeaap Soen Hou Tz', in de Chinese literatuur een belangrijke figuur die een god werd en bijzondere macht bezat. Hij kon bv. met één sprong een afstand van wel 108.000 li overbruggen, dat is ongeveer 64.800 kilometer en dit doet dan nu wel sterk denken aan de raketmogelijkheden in onze moderne wereld. In vele Chinese tempels vindt men zijn wonderen terug en in vele landstreken werden hem offers gebracht en zijn metgezellen zouden de gibbon en de kraanvogel zijn. Weer de Kraanvogel, steeds met name genoemd en die waarschijnlijk in de Chinese folklore toch wel als de belangrijkste vogel wordt gezien.

Wat erg geheimzinnig is dan opeens het verhaal over het Verenvolk. De lichamen van deze mensen zijn met een wollig dons bedekt en ze zouden vleugels hebben, inplaats van armen, waarmee ze korte afstanden kunnen vliegen. Aan de uiteinden van de vlerken bevinden zich klauwen, die als handen dienst doen. Onwillekeurig denken we hier aan de vleermuis. Maar hun neuzen zijn als snavels, dus toch duidelijk de vogelverwantschap. Een zachtaardig volk, met goede stemmen en ze zingen gaarne balladen. Als iemand, aldus zeggen de Chinezen, dit volk wil bezoeken, moet hij heel ver naar het zuidoosten gaan en dan maar vragen.

Tot zover wat ik, oppervlakkig gezocht, kon vinden over de invloed van onze vogels in de mythen en legenden van de Chinezen. Opmerkelijk is hier dat ik nergens het element "valkenjacht" tegenkwam. Trouwens, ook over jacht in algemene zin viel niets te bespeuren. In zijn algemeenheid kan misschien zeker wel gesteld worden, dat uit de mythen en legenden van de volkeren steeds weer blijkt, hoezeer vroeger de mensen dichter bij de natuur leefden dan de moderne mens.

K. ten Haken.

Voetnoten bij Mythen en Legendes van de NoordAmerikaanse Indianen:

- De valken speelden bij deze volkeren een belangrijke rol omdat men meende, dat deze dieren bekend waren met de toekomst van de mens. Een karakterestieke vogel van de prairie is de Falco sparverius (Prairievalk).
- Winterkoning Troglodytes parvulus, bij ons ook "klein-Jantje", wordt in Noord Amerika vertegenwoordigd door de verwante F. hiemalis. De meest verspreide soort in de V.S. is dan het huis-winterkoninkje (F. aëdon of T. domesticus, waarvan vele variëteiten bestaan. Hecht zich zeer aan de mens.
- Geitenmelker, in Noord Amerika Wippoorwill genaamd (Antröstomus vociferus) en verwant aan de Europese geitenmelker. In de oostelijke helft van de VS. wordt hij Virginische geitenmelker genoemd. Nachtvogel, vliegt geruisloos en roept: "Whip poor Whill".
- Witte reiger. Welke vogel in deze mythen wordt bedoeld wordt niet duidelijk. In Florida leeft de grote witte reiger (Ardea occidentalis), de grote witte egret (Herodias egretta) en de kleine witte egret (Garzetta candidissima).
- IJsvogel. Tot deze familie (Alcedinidae) waartoe ook Alcedo ispida - de Nederlandse - behoort, worden, aldus mijn gegevens, 6 geslachten met ongeveer 150 soorten gerekend. Het geslacht Ceryle: bijna uitsluitend Amerikaanse ijsvogels. Ceryle alcyon in N.A. de grootste en meest verbreid.
- Zwaan In N.A. twee soorten van het geslacht Cygnus: C.americanus of Columbianus (maakt fluitend geluid) en C.buccinator (trompettert).

roofvogeltelling.

van Kampen tot Muiden in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland.

In de vorige Korhaan werd een verslag gegeven van twee tellingen in enkele polders rond de randmeren en van de voormalige Zuiderzee, waaruit naar voren kwam dat in deze gebieden roofvogels aanwezig waren. Een volledig overzicht over de verspreiding en aantallen in het gebied tussen Kampen en Muiden ontbrak. Een oproep die in het blad werd gedaan, leverde het vereiste aantal tellers op.

Wij zijn er ons van bewust, dat het grootste deel van de telling buiten het werkgebied van de vogelwerkgroep werd verricht. De Avifaunacommissie is echter van oordeel, dat het opdoen van tel-ervaring, kaart lezen en niet te vergeten het verzamelen van waardevolle gegevens ruimschoots opwegen tegen het vermeende nadeel.

De polders van Kampen - Muiden, gelegen tussen de randmeren en de oude Zuiderzeestraatweg tot Hoevelaken en rijksweg I van Hoevelaken werden in 4 delen gesplitst, n.l.: het traject Kampen-Elburg (I), Elburg-Nijkerk(II), Nijkerk-Hilversum(III) en Naarden-Muiden (IV). De polder Oostelijk-Flevoland(VI) werd in drieën gedeelt; Zuidelijk-Flevoland(V) bleef één deel.

De aldus ontstane telgebieden werden loor 7 teleenheden, die uit meerdere personen bestonden onderzocht. Iedere telgroep werd voorzien van topografische kaarten, waarop hij zijn route kon uitstippelen en evt. de waargenomen soorten en aantallen kon intekenen.

Het tellen geschiedde vanuit de auto's; iedere meter enigszins bereijbare weg werd afgereden en om de paar honderd meter werd gestopt om de omgeving met kijkers af te zoeken.

Deelnemers aan deze telling waren:

J.L.A. Blonct, E. Blonct-Houillier, J.L.M. Bos, M. Dwars, W. Giesenbeek, J. Groen, G. Heise, E. Heisse-Schipper, D.A. Jonkers, G.R.M. Jonkers-Kemper, Th. Kemper, E. Kemper-Lambeek, J. en M. Klein, J. Koel, de heer en mevr. Reddingius, L.P. en Fr. Rijnje, C. Steenman, P. Schoorl, Ch. W. Steen, D. Vissar, E. de Wijs en E. de Wijs-Tabois.

De telling werd gehouden op 13 februari 1972 en duurde van $\pm$ 8.00 tot $\pm$ 17.00. In de ochtenduren was er - vnl. in de Flevopolders - een vrij zware mist met een maximaal zicht van 200 meter. Dit noodzakte ons enkele delen in de middag te onderzoeken, die 's ochtends niet waren te overzien. Later op de dag hing er een lichte bewolking en scheen de zon, in de namiddag nam de bewolking toe, maar het zicht bleef goed. De wind was matig en kwam uit west-zuidwest, de temperatuur varieerde van 4°C in de ochtend tot $\pm$ 9°C in de middag.

De aanvangstijd was gemiddeld acht uur, de meeste tellers eindigden tussen half vijf en vijf.

Als resultaat van deze dag kwamen de volgende aantallen en soorten tevoorschijn.

15
TELGEBIED

Soort	I	II	III	IV	V	VI	Totaal
Zeearend	-	-	-	-	-	1 juv.	1
Buizerd	38	14	121	-	-	54	227
Ruigpootbuizerd	1	-	-	-	-	4	5
Blauwe Kiekendief	-	-	19	-	10	51	80
Bruine Kiekendief	-	-	1	-	1	-	2
Torenavalk	61	23	170	6	11	130	401
Sperwer	1	-	-	-	-	-	1
Smelleken	-	-	-	-	-	1	1
Velduil	-	-	-	-	-	5	5
Steenuil	2	-	-	-	-	-	2

Aantal roofvogels 103 37 311 6 22 246 725

Uitgaande van de gegevens in de tabel zitten er vrij grote verschillen in de aantallen. Volgens de waarnemers bleek er een sterke relatie te bestaan tussen de aantallen roofvogels en de weilanden of akkers met voldoende ruigtes en de aantallen palen of hekposten. Deze verschillen waren zelfs al merkbaar in de polder Oostelijk-Flevoland. Hier was een telgebied West, globaal genomen, lopend van Lelystad-Haven via Dronten-Biddinghuizen naar de Bremerbrug; een deel Noord, benoorden de lijn Lelystad-Haven-Dronten en een deel Oost.

Hier lag de verdeling als volgt:

Soort	Oost	West	Noord
Zeearend	-	1 juv.	-
Blauwe Kiekendief	1	28	22
Buizerd	16	33	5
Ruigpootbuizerd	1	1	2
Torenavalk	25	67	38
Velduil	-	5	-
Totaal	43	135	67

In telgebied West zat het merendeel van de roofvogels in het deel van gemeent Lovink-Bremerberg, waar speciaal de weilanden de voorkeur hadden. De kavels in de andere delen van het telgebied waren geploegd en hierdoor niet aantrekkelijk. De andere tellers van de polder troffen de vogels meestal aan bij de wegen en weilanden of bossages in de omgeving van de dijken.

Als opvallend soort staat de zeearend vermeld; er waren op onze tel-dag bijna net zoveel vogelaars aanwezig rond de Torenavalkweg als roofvogels in het telgebied West, om maar een glimp op te vangen van deze wintergast, die zich al 1½ maand bij deze plaats ophield.

Op het vasteland springt telgebied III er onmiddellijk uit; het is bijna niet te geloven, wat een roofvogels hier zaten. Het is aannemelijk te veronderstellen dat een aanzienlijk deel van de blauwe kiekendieven uit de Flevolanden hier komt fourageren.

Voor de andere vogels is de plaats van herkomst een duistere zaak. Komen de torenvalken uit de wijde omgeving naar deze polders om voedsel te zoeken, of zijn dit wintergasten uit andere landen. Voor de buizerden zal dit laatste in ieder geval wel opgaan.

Een andere intrigerende vraag is of deze vogels in bosjes in de polder zouden overnachten, of dat zij naar andere ver verwijderde slaapplekken zouden vliegen.

Dagelijkse ritten van Hoeverdijken naar Laren, tegen de avond, leverden torenvalken en buizerden op, die verspreid in de richting van Baarn en Soest vloegen. Ook werd slaagtrak naar de Gooirand gekonstateerd.

Op eigen initiatief controleerde W. de Wijs dit verschijnsel en zag op 21 februari 1972 tussen 16.00 en 17.30 zelfs totaal 30 buizerden, die over Baarn heen vloegen om in de achterliggende bossen te gaan overnachten.

Tijdens de tellingen werden een aantal bij Hoophuizen parende torenvalken gezien.

Zoals uit deze telling duidelijk naar voren komt, houden grote aantallen roofvogels zich in de beschreven gebieden op.

Wij willen pleiten voor het behoud van de open ruimtes, die nu nog tussen Kampen en Meulen aanwezig zijn. Zij vormen winterrefugia voor veel roofvogels uit andere landen. Een voorwaarde in deze ruimtes is de aanwezigheid van voldoende palen en hekken, die als uitkijkpost fungeren.

Bossages, zoals deze wel voorkomen in ruilverkavelingen zijn minder geschikt. Ook moeten de weilanden niet te groot zijn.

Belangrijke polders zijn bijv. de Arkenhamse polder bij Nijkerk, de Bikkerspolder bij Bunschoten en de Bampolders bij Bunnik.

D.A. Jonkers

*****

REACTIES OP "VOGELS IN MYTHE EN LEGENDE".

De heer Ten Haken heeft met zijn artikel "Vogels in mythe en legenden" zeker een breed belangwekkend onderwerp aan de orde. De vogel wordt hier belicht vanuit de literaire en folkloristische kant. Ornithologisch is het misschien wat anders komen te liggen, schrijft Ten Haken aan het slot van de voetnoot.

Over deze voetnoot zou ik graag enkele opmerkingen willen maken. Dat de Kalkparel (*Halicetus leuccephalus*) het Nationaal Embleem is van de Verenigde Staten van Amerika, is juist. Tegengesteld is deze vogel echter eerder op andere naam bekend, namelijk Amerikaanse Zeearend. Ook de naam Witteparel wordt wel gebruikt. Het Latijnse "leuccephalus" betekent ook "witkopig".

De *Cervus cryptoleucus*, waar Ten Haken in de voetnoot over schrijft is de wetenschappelijke naam van de Amerikaanse Witstekker. Er bestaat ook nog de Afrikaanse Witstekker (*Cervus albicollis*).

B.P. Klemp.

*****

notities.

NOTITIE 38.Sperwer (*Accipiter nissus*).

Onlangs mocht ik getuige zijn van een toch niet alledaags tafereeltje. Staande aan de rand van een diep gelegen weiland, ongeveer door genengd bos, merkte ik een sperwer (*Accipiter nissus*) op, die hoog tegen de hemel cirkels beschreef. Hij was een tikkeltje groter dan de krauwtsjes, die hem een ogenblik lastig vielen. Langzaam nam de hoogte waarop hij zweefde af en wisselde hij soms een paar vleugelslagen af met een glijpauze. Toen hij op een hoogte van ca. 20 m. was gekomen, vouwde hij zijn vleugels samen op zijn rug en dook hij in een schuine lijn pijlsnel naar beneden en viel vlak langs de rand van een sloot neer. Jammergenoeg kon ik niet zien wat zich daar afspeelde. Naar dit duurde slechts zeer kort, want hij vloog direct weer weg met een en nu krijsende vogel in zijn klauwen. Met het was, kon ik niet zien. Wel zag ik, dat "hij" een "zij" was. Twintig meter verder ging ze weer buiten mijn gezichtsveld langs de slootkant zitten. Daar ik wilde weten wat haar prooi was, besloot ik haar stil te naderen en ze te verrassen, wat ook gedeeltelijk gelukte. Want toen ik op zo'n 7 m. genaderd was, vloog ze weg en liet haar prooi in de sloot vallen. Het was een spreeuw, die nog naar zwak spartelend probeerde riet te verdrinken. Ik viste de onfortuinlijke spreeuw uit het water, maar moest hem wel uit zijn lijden verlossen. Zeer toevallig was de spreeuw nog geringd ook.

H.P.Ves.

-.-.-.-.-

NOTITIE 39.Heutsnip (*Scolecopax rusticola*).

Toen ik op 16 november 1971 's middags om vier uur in een tuin in het noord-oosten van Bussum aan het werk was, liep er plotseling een vogel onder een Taxus vandaan: een heutsnip (*Scolecopax rusticola*). Ik doe in mijn beroep veel interessante vogelwaarnemingen, maar een snip in een tuin had ik geenszins verwacht. De tuin was nogal bebost en lag vlak bij de rijksweg. De Taxus, waar de vogel vandaan kwam, was een laagblijvende, breedgroeiende variëteit. Het eerste stukje liep de snip, en vervolgens op te vliegen en in zuid-oostelijke richting te verdwijnen.

E.P.Klomp.

-.-.-.-.-

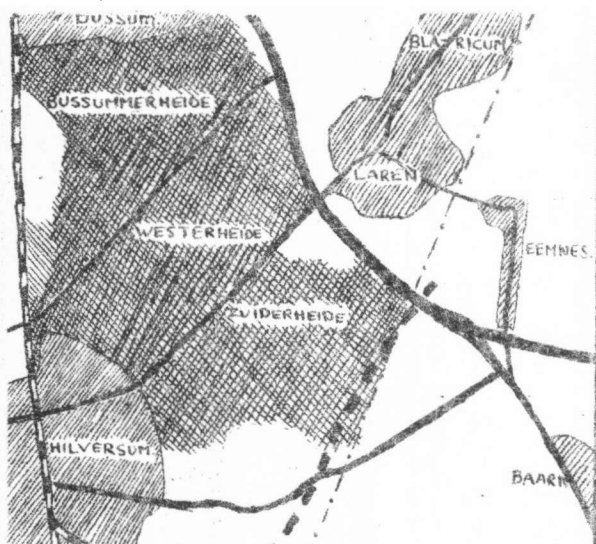
zwer vend door de gooise natuurgebieden

Het artikel, dat hier voor U ligt, is het eerste van een serie beschrijvingen van de Gooise natuurgebieden. Mij is gebleken, dat sommige leden van onze vogelwerkgroep maar weinig over het Gooi weten. Men weet het vertrekpunt van een excursie soms maar moeilijk te vinden. Ook weet men lang niet altijd de naam van het terrein, of er wordt een verkeerde naam opgegeven. Zo wordt bv. de "Zuiderheide" soms "Oosterheide" genoemd, terwijl de naam "Zuiderheide" ook wel wordt gebezigd voor de "Hoorneboegse heide". Een en ander zou verwarring kunnen geven bij het gebruiken van de waarnemingskaartjes. In de artikelen komen de volgende onderwerpen aan de orde: geografische ligging, geschiedenis, eigena(a)r(esse), toegangsbepalingen, flora, fauna en eventuele bedreigingen.

Hieronder dus het eerste deel: de centrale heide.

1 de centrale heide

Midden in het Gooi liggen een drietal heidevelden, die gezamenlijk te boek staan onder de naam "Centrale heide". Ze liggen aan weerszijden van de weg Hilversum-Laren. Wie van Hilversum komt heeft

links de Wester- en Bussummerheide en rechts de Zuiderheide. Op het hierbij afgedrukte kaartje is het hier besproken gebied gearceerd. De Westerheide strekt zich uit van de genoemde weg tot aan de Nieuw Crailloseweg (Gebed-zonder-end), het fietspad dat van de Craillosebrug to Hilversum naar het legerkamp Craillo loopt. Tussen dit pad en Bussum ligt dan de Bussummerheide. Deze heide, of een gedeelte daarvan, wordt ook wel Ericaheide genoemd. De centrale heide is voor het grootste deel eigendom van de stichting "Het Gooisch Natuurreservaat", en is vrij toegankelijk. Een klein gedeelte

van de heide is bestemd als rustgebied voor vogels en is derhalve voor het publiek gesloten. Dit stukje ligt op de Westerheide, vlak bij de Nw.Crailloseweg. Een ander stuk van de Westerheide behoort aan de Amsterdamse Waterleidingmaatschappij en is ook niet toegankelijk. Evenzo heeft de Waterleidingsmaatschappij "Midden Nederland" een beperkt gedeelte van de Zuiderheide, dat ook niet toegankelijk is. Beide stukken liggen aan de weg H'sum-Laren. Bij Craillo is op de heide een militair oefenterrein uitgezet, dat met uitzondering van de schietbanen, bij afwezigheid van de rode vlag vrij toegankelijk is. Dit gedeelte is duidelijk met borden aangegeven. Eigenlijk is het Laarder Wasmear ook een onderdeel van de Zuiderheide, maar dit gebied komt later nog afzonderlijk ter sprake.

De heide is een restant van het oude Gooise landschap. Ze is ontstaan door ontbossing. De Gooiers hadden hout nodig voor hun huizen,

wagens, enz. en als brandhout. Rond de dorpen is vooral veel bos gekapt om ruimte te verkrijgen voor landbouw (engen). Voor de akkerbouw (o.a. veel boekweitteelt) had men mest nodig. Daar de veestapel door tekort aan grasland niet toereikend was, ging men schapen houden. Overdag gingen de schapen met de sheper de heide op, waar ze goed aan de kost konden komen, en 's avonds deponcerden ze de mest bij de boeren in de hokken. Aan het eind van de 19de eeuw was er aan de rand van het dorp al een gemeenschappelijke schaapskooi. Met de komst van de kunstmest werden de schapen steeds overbodiger en hun aantal reduceerde dan ook flink. Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog was er bijna geen schaap meer over. Maar in 1935 (de heide was toen al twee jaar van de stichting "Het Gooisch Natuurreservaat") werd er door de toen pas opgerichte vereniging "Vrienden van het Gooi" weer een kudde op de heide gebracht. Er werd een schaapskooi gebouwd bij de Aartjesberg op de Westerheide, waar nu het rustgebied is. In de tweede wereldoorlog werd ook deze kudde opgeheven. Toch kwam er in 1954 weer een kudde. Nu werd de schaapskooi aan de rand van de Westerheide, nabij het St.-Janskerkhof gebouwd. Ik kan mij nog goed herinneren hoe de roodharige en bebaarde Chris Almenkinders met zijn witgewolde kudde de heide overtrok. Maar het is zoals de dichter zegt: "De heide is zo groot niet meer, geen kudde graast er als weleer.". In 1961 werd ook deze kudde opgedoekt. De schaapskooi doet thans dienst als manege. Er zijn in het Gooi nog enkele herinneringen aan de schapen. Zo zijn bv. de namen van de beide wasmeren afgeleid van het oude gebruik, de schapen voor het scherpen in deze meertjes te wassen, omdat schone wol meer opbracht. Ook vindt men op de heide nog enkele oude driftwegen. Dit zijn doorgaans diepliggende paden, waarvan de glooiende bermen verhinderden dat de schapen zouden afdwalen.

Eigenlijk is de natuur in elk jaargetijde mooi, maar voor de vogelliefhebber trekt het voorjaar toch wel bijzonder. Dan kan men een der mooiste schouwspelen van de vogels bewonderen: de bolderende korchanen. Er zijn echter nog maar weinig korchanders op de Gooise heide. Bovendien wordt de vogelstand ernstig bedreigd door de toenemende recreatie. Ruiters en loslopende honden verstoren menig nest, terwijl ook de modelvliegtuigjes de rust van de dieren danig verstoren. Toch is er op de heide nog wel een vrij rijk dierenleven. Ik sprak al even over de korchanders. Verder zijn er o.a. wulpen (zij het jammerlijk weinig), tapuiten, veldleeuweriken, patrijzen, fazanten en diverse zangvogels. Ook wordt de torenvalk vrij regelmatig gesignaleerd, terwijl bosuil en boomvalk ook dikwijls van de partij

[baltende korchanen]

zijn. Bergvanden zijn er ook en 's winters kunt U er de borte kraai- en zien. Maar zelfs de fanatiekste vogelaar kijkt en luistert niet alleen naar de vogels, ook al het andere gedierte ontgaat hem niet. Zo komen op de centrale heide konijnen en hazen nog vrij talrijk voor. Bent U wel eens jonge hazen in een leger tegengekomen? Of een ree? Want deze prachtige dieren komen ook op de heide voor (uiteraard daar waar veel dekking aanwezig is), vooral op de Zuiderheide, nabij het thachuis Bluk, maar ik zag ook wel eens een mooie zees- onder (reebok met een iedere gewaaitek drie uitteinden) in het vogel- reservaat op de Aartjtsberg.

Van de flora valt natuurlijk direct de struikheide op. Daar er is meer op, of liever tussen de heide. Bv. dopheide (Erica), brem, stekelbrem, kruipbrem, diverse grassen, grasstokje, zandblauwtje, muis- zeeortje, havikskruid, kraaiheide (zeer spaarzaam op de Bussummer- heide, dus niet plukken!!). Bij de zandrij "Koppel", voor sommigen bekend als de "grintkuil", achter het St. Janskerk'hof, op de Zuider- heide heb ik wel de breedbladige wespenorchis gevonden en ook die zal men liever niet plukken vanwege zijn zeldzaamheid ter plaatse. Bij Bluk gaat men in voor- en najaar vaak kijken naar de krentboom- pjes. In de lente toeien deze boompjes zich met een wondermooie bloesem. De bloei duurt eigenlijk maar twee dagen, maar omdat niet elke bloem gelijk ontkluit, kan men toch vrij lange tijd van de bloeiende krentboompjes genieten. In de herfst kleuren de bladeren van deze boompjes prachtig rood en ook dat is een lust voor het oog. Als het augustus is (soms iets later) bloeit de struikheide. Is het U wel eens opgevallen hoeveel kleurnuances er in het paars van de heide zitten. Er is lichte heide (soms zelfs witte), er is donkere heide en er is heide met een kleur tussen licht en donker. Toch is er over de hele wereld maar een botanische soort, de Calluna vulga- ris. Een typische heide plant is ook de jeneverbes, die o.a. bij Bluk staat. Andere bomen, zoals berken, lijsterbessen, vindt U in het gehele gebied. Van de paddestoelen vallen vooral de vliegenschwam- men en de inktzwammen erg op.

In de zandrij "Koppel" is een bijenschans gebouwd, de zgn. Lun- schens. Overigens staan er in de zandruanden op diverse plaatsen op de heide bijenkasten.

De heide wordt ernstig bedreigd door de toenemende recreatie. Ik sprak al over ruiters en honden. Daarnaast dist rijksweg 27 zijn tel bij de Witte Bergen. Hoeveel vogels en wild zullen aan het ver- keer ten offer vallen?

Als men de heide als natuurreservaat wil behouden, dan zal men toch de recreatie wat maten betugelen, terwijl ook voor de voorlichting nog wel een waardevolle taak is weggelegd.

SAMENVATTING.

Centrale heide.

Eigenaresse: stichting "Het Goaisch Natuurreservaat",

Toegangsbepelingen: vrij toegankelijk,

Ligging: aan weerszijden van de weg H'sum-Laren.

Te bereiken: per N.B.W. buslijn 35, 37, of 38 vanuit H'sum of Laren (uitstappen halte Vredenslaan Laren) of met eigen ver- voor bv. naar het St. Janskerk'hof.

Flora en fauna: vrij rijk. Korhaan, krentbeempje,

Geschiedenis: zeer oud gebied.

Bedreigingen: ruiters, honden, rijksweg 27.

Litteratuur: "Het Gooisch Natuurreservaat", dr. De Vrankrijker (1957),
 "Ons Hilversum", Cor Bruijn (uitg. gem.H'sum),
 "Excursie-informatieblad nr 2",)
 "Tien wandelingen door het ((uitg.G.F.R. H'sum.)
 Gooisch Natuurreservaat",)
 "Wandelkaarten Het Gooi",)

deel 2: De 's-Gravelandse Buitenplaatsen (in de volgende Korhaan)

E.P.Klomp.

roofvogelwaarnemingen, gedaan tijdens de water- hoentellingen op 15 en 16 februari 1972.

Torenvalk:	1 ex.	Pier bij Huizen,	N.Dwars
„	1 ex.	Zanddijk Naarden,	„
„	2 ex.	Fort Ronduit Naarden,	„
„	1 ex.	IJsselmeerweg Naarden,	„
„	1 ex.	Brug Muiderberg,	„
„	2 ex.	Egelshock Hilversum,	C.de Rooij, fam.Heise
„	1 ex.	Laarder Wasmeer,	J.Harder
„	1 ex.	Hilverboek,	NJF.Hilversum
„	2 ex.	(baltsend) Spanderswoud,	„
„	1 ex.	Nederhorst den Berg,	„
„	1 ex.	Vocht bij Weesp,	J.Koel
„	1 ex.	IJsselmeerdijk bij Muiderberg,	„
„	1 ex.	Flat Zandbergen laarden,	C.W.deJong
„	9 ex.	Bempolder West,	CJN.H'sum, J.van Altna
<u>totaal:</u>	<u>25 ex.</u>		
Sperwer:	1 ex.	Laarder Wasmeer,	J.Harder
„	1 ex.	Iaren, oostelijk vliëgend,	D.A.Jonkers
„	1 ex.	Noordereind 's-Graveland,	„
<u>totaal:</u>	<u>3 ex.</u>		
Buizerd:	9 ex.	Bempolder West,	CJN.Hilversum
„	1 ex.	Liniten,	P.Schoorl
„	7 ex.	Hilversumse Heent,	H.F.Vos
„	1 ex.	Laarder Wasmeer,	J.Harder
„	2 ex.	Finde Gooi,	C.de Rooij, fam.Heise
„	1 ex.	Oud Valkveen,	F.Dwars
„	2 ex.	Hoog Iaren, vl. richting Bempolders,	D.A.Jonkers
„	1 ex.	Nederhorst den Berg,	„
„	1 ex.	Horstermeerpolder,	„
<u>totaal:</u>	<u>25 ex.</u>		

uit andere bladen.

"NATURJ.": Oproep tot medewerking aan het breedvegelonderzoek van het Contactingaan voor Vogelstudie van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNV).

"HET VOGELJAAR": In dit blad, dat thans 20 jaar bestaat, staat een interessant artikel over de zang van de blauwberaat door H.J. Slijper, die vervolgens op de aanslag met de onrechtige klankster tekende.

"NEED. JAGER": In het vijfde nummer van de Nederlandse Jager staat een interessant artikel over de achteruitgang van de Kruisvlinders op de Meluwe (Ede), hetgeen volgens "Dressou" te wijten is aan het grote aantal vasser. Iets waar we in het Geel weinig last van zullen hebben. Overigens weet de Nederlandse Jager van 12 november jl. te melden, dat er in 1971 een kruisvlinderstand in het Geel was, die uit 16 exemplaren bestond.

De in deze rubriek genoemde bladen liggen ter inzage bij de redactie te Hilversum, Suchsiestraat 10, alsmede bij de secretaresse.

INHOUD.

	-.-.-.-.-	
1. Redactienotie.		<u>REDACTIE</u>
2. Bestuursmededelingen, Excursieprogramma.		K. ten Haken
3. vervolg.		E.P. Klomp
4. Jaarverslag Avifauna Commissie.		<u>Stencilwerk</u>
5. vervolg.		L.F. Rijnja
6. Mededelingen van de commissies.		<u>Typewerk</u>
7. Vogels in de taalgebruik.		A.J. Vos-Bos
8. Gegevens over het winterverloop van		
9. vervolg.		van het waterhoen.
10. vervolg.		
11. Excursies van de laatste maanden.		
12. Vogels in mythen en legenden 2.		
13. vervolg.		
14. Erfvogeltellingen, van Kampen tot Huide in O. en Z. Flevoland.		
15. vervolg.		
16. vervolg, Redactie op vogels in mythen en legenden.		
17. Petities.		
18. Zwervend door de Geïsoleerde Natuurgebieden, I De Centrale heide.		
19. vervolg.		
20. vervolg.		
21. Revisie, alwaaromdingen, gedaan tijdens waterhoentellingen.		
22. Uit andere bladen, Inhoud.		
	-.-.-.-.-	

W. RING

KANTOORMACHINES - KOPIEERINRICHTING

EERSTE KLAS REPARATIE-INRICHTING
VOOR ALLE KANTOORMACHINES

UW STENCILWERK TOT IN DE . . . . . VERZORGD.

HAVENSTRAAT 49 - BUSSUM
TELEFOON 1 61 28 (02159)
B.G.G. 1 68 65

DE JONG SUNTRAVEL

Poststraat 6 Bussum
(achter postkantoor Huizerweg)
Tel. 02159-19656 172 00

*Of U nu naar de Marismas in Zuid Spanje,
de Camarque in Frankrijk, of de Galapagos
eilanden wilt, bij ons krijgt U optimale service.*

Voor Uw vlieg-, trein-, autocar-, of
privéreizen.

Vlietlaan 30, Bussum

AANGESLOTEN BIJ HET ZIEKENFONDS — TEL. 3 06 15
Verreijkers - Op uw nieuwe bril een vol jaar garantie.

KUNSTSCHILDERSMATERIALEN
HUISSCHILDERSVERVEN
BEHANG
SCHILDERIJLIJSTEN
EN
ZONWERING
VOOR BINNEN EN BUITEN
ZIJN TE ZIEN EN TE KOOP
BIJ „SIMON”

Fa. v. d. BRINK
Raadhuisstraat 27
BUSSUM
02159-1 43 68

voor losse bloemen
kamer- en tuinplanten

bloemisterij
gerard lamaker
boomberglaan 71a
telefoon 4 29 63
hilversum

breng eens een bezoek aan onze kwekerij!

*Al uw natuurboeken
speciaal op het gebied van*

VOGELS

bij

Boekhandel Wilhelmina

Landstraat 33b Bussum
Telefoon (02159) 1 31 03